

Apteegistatistika põhineb üld-, haigla- ja veterinaarapteekide kvartaalselt esitatavatel aruannetel. Nimetatud aruanded ei kajasta informatsiooni iga ravimi kohta eraldi, vaid üldist apteegi käivet.

Aruannetes tuuakse välja:

- apteegi kogukäive;
- ravimite käive (käsimüügiravimite käive, retseptiravimite käive, veterinaaravimite käive);
- soodustusega väljastatud ravimite käive;
- teistele asutustele väljastatud ravimite käive;
- retseptide arv;
- andmed valmistatud ja jaendatud ravimpakendite kohta;
- apteegi personali üldandmed.

Laekunud aruannete põhjal koostab Ravimiameti statistika büroo ülevaateid apteekide erialase tegevuse kohta. Kvartali kokkuvõtted valmivad ühe kuu jooksul pärast aruannete laekumist.

Erinevate aastate võrdluses peab silmas pidama asjaolu, et 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le. Käibemaksu tõus avaldab mõju nii üldapteekide kui veterinaarapteekide käibe, sest nende apteekide puhul on andmed esitatud koos käibemaksuga. Haiglaapteekide puhul ei ole käibemaksu arvestatud.

Apteekide tegevuse ülevaates on andmed esitatud eurodes. Kuni 31. detsembrini 2010. aastal toimus müük apteekides Eesti kroonides. Eurole ülemineku päevale eelnenud perioodide andmete ümberarvutamisel on kasutatud Eesti krooni kurssi euro suhtes, so 15,6466, ümberarvutused on tehtud koondandmete baasil.

1. APTEEKIDE ARV

Eestis tegutsevate apteekide liigid on üldapteek, veterinaarapteek ja haiglaapteek. Apteegil võib struktuuriüksustena olla kuni 3 haruapteeki. Tegutsevate apteekide arv muutub pidevalt seoses uute põhi- ja haruapteekide avamisega või olemasolevate apteekide sulgemisega. Osa apteeke võib seoses remondiga olla ka ajutiselt suletud. Lisainformatsiooni tegevusluba omavate apteekide ja nende haruapteekide kohta leiab Ravimiameti kodulehel asuvast tegevuslubade registrist. Aastatel 2007–2012 toimunud muutusi apteekide arvus kajastab tabel 1, kus on välja toodud tegevusluba omavate apteekide arv koos haruapteekidega aasta alguse seisuga.

Tabel 1. Apteekide arv koos haruapteekidega 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Üldapteegid	523	509	496	486	477	469
Haiglaapteegid	29	29	28	26	26	24
Veterinaarapteegid	10	8	7	7	7	5

*Tegevusluba omavate apteekide arv koos haruapteekidega 1. jaanuari seisuga

Üldapteekide arv on viimastel aastatel järjest vähenenud. Üldapteekidest suleti 2011. aasta jooksul 6 põhiapteeki ja avati 5 uut põhiapteeki, samal ajal vähenes haruapteekide arv 7 võrra. 2012. aasta jaanuari alguses oli Eestis tegevusluba väljastatud 301 üldapteegile, millel oli 168 haruapteeki. Haiglaapteekide arv on viimaste aastate jooksul vähem muutunud, 2011. aastal suleti 2 haiglaapteekide haruapteeki. 2012. aasta alguseks oli haiglaapteekide 23, lisaks 1 haruapteek. Seega kokku 24 haiglaapteeki. Neist 6 asusid Tallinnas, 3 Harjumaal ja 2 Ida-Virumaal. Ülejäänud maakondades ning suuremates linnades Tartus ja Narvas oli 1 haiglaapteek. Vaid Valgemaal ja Võrumaal ei ole ühtegi haiglaapteeki. Veterinaarapteekide arv on viimase viie aasta jooksul vähenenud kümnelt apteegilt viiele. 2012. aasta alguse seisuga tegutses Eestis 5 veterinaarapteeki: Tallinnas, Tartus, Põlvemaal, Saaremaal ja Viljandimaal.

Ülevaate kehtiva tegevusloaga apteekide ja nende haruapteekide jaotumisest linnades ja maakondades 2012. aasta alguse seisuga annab tabel 2. Neljandik üldapteekidest asub Tallinnas. 35% üldapteekide haruapteekidest asuvad suuremates linnades – Tallinnas ja Tartus. 73% kõikidest üldapteekidest ja nende haruapteekidest asuvad linnades. Kui vaadelda maakondi ja nelja suurimat linna eraldi, siis arvuliselt on kõige enam apteeke peale Tallinna ja Tartu veel Harjumaal, Ida-Virumaal, Tartumaal ja Lääne-Virumaal. Kõige vähem apteeke on Hiiumaal, Järvemaal ja Läänemaal. Enamikes maakondades asuvad põhiapteegid nii linnas kui maal, ainult Viljandimaal asuvad kõik põhiapteegid linnades. Maal asuvatest üldapteekidest pooled on põhiapteegid ja pooled haruapteegid.

Tabel 2. Apteekide jaotus suuremates linnades ja maakondades 01.01.2012

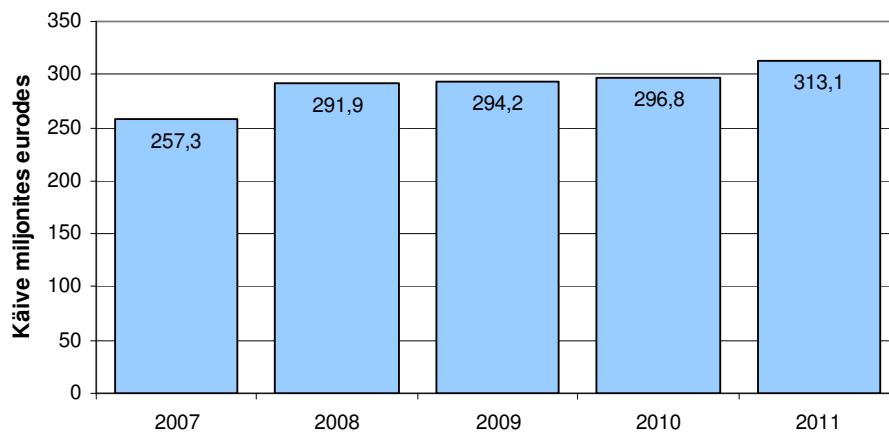
Linn/maakond	Üldapteek						Haiglaapteek +haruapteek	Veterinaar- apteek + haruapteek
	Põhi- apteek	Põhi- apteek linnas	Põhi- apteek maal	Haru- apteek	Haru- apteek linnas	Haru- apteek maal		
Harjumaa	20	8	12	18	9	9	3	
Tallinn	89	89		34	34		6	1
Hiiumaa	3	2	1	3		3	1	
Ida-Virumaa	18	16	2	17	14	3	1+1	
Narva	10	10		8	8		1	
Jõgevamaa	9	5	4	3	1	2	1	
Järvamaa	7	4	3	3	1	2	1	
Läänemaa	7	6	1	3	1	2	1	
Lääne-Virumaa	18	11	7	6	3	3	1	
Põlvamaa	6	4	2	6	2	4	1	1
Pärnu	18	18		5	5		1	
Pärnumaa	9	1	8	6	1	5		
Raplamaa	8	2	6	8	2	6	1	
Saaremaa	7	4	3	5	3	2	1	1
Tartu	27	27		15	15		1	1
Tartumaa	13	4	9	12	1	11	1	
Valgamaa	11	8	3	2	1	1		
Viljandimaa	12	12		9	2	7	1	1
Võrumaa	9	6	3	5	2	3		
Kokku	301	237	64	168	105	63	23+1	5
KÕIK KOKKU	469						24	5

2. APTEEKIDE KÄIVE

Apteekide käive koosneb ravimite ja muude kaupade käibest. Erinevate aastate võrdluses peab silmas pidama asjaolu, et 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le. Käibemaksu tõus avaldas mõju nii üldapteekide kui veterinaarapteekide käibe, sest nende apteekide puhul on andmed esitatud koos käibemaksuga. Haiglaapteekide puhul ei ole käibemaksu arvestatud.

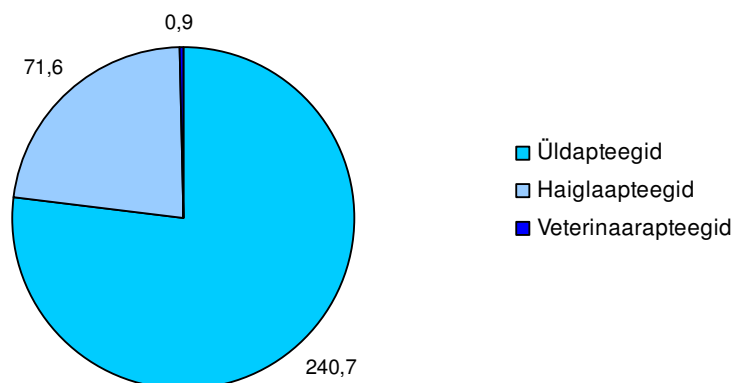
Kui vaadata üldapteekide, haiglaapteekide ja veterinaarapteekide kogukäivet koos (joonis 1), suurenes kõigi aasta jooksul tegutsenud apteekide ja nende haruapteekide kogukäive 2008. aastal võrreldes eelneva aastaga 13%, aastatel 2008–2010 jäi kogukäive enam-vähem samale tasemele. 2011. aastal hakkas kogukäive taas tõusma, suurenedes eelneva aastaga võrreldes 5%.

Joonis 1. Eesti apteekide kogukäive 2007-2011

Kõigi aasta jooksul tegutsenud apteekide ja nende haruapteekide kogukäive 2011. aastal oli 313,1 miljonit eurot. Joonisel 2 on välja toodud üld-, haigla- ja veterinaarapteekide osa kogukäibest aastal 2011. Üldapteekide käive 2011. aastal oli 240,7 miljonit eurot, haiglaapteekide käive 71,6 miljonit eurot ning veterinaarapteekide käive 0,9 miljonit eurot. Ligikaudu 77% kõikide apteekide käibest moodustab üldapteekide käive. Haiglaapteekide käive moodustab apteekide kogukäibest 23%, veterinaarapteekide osa on kõige väiksem, 0,3%. Võrreldes 2011. aasta tulemusi aastaga 2010, on kõige enam muutunud haigla- ja veterinaarapteekide käive. Haiglaapteekide kogukäive on suurenenud ~18% võrra, samas on veterinaarapteekide kogukäive vähenenud 21% võrra. Üldapteekide kogukäive on suurenenud võrreldes 2010. aastaga 2,5%.

Joonis 2. Eesti apteekide kogukäive 2011, miljonites eurodes

Ülevaate kogukäibe jagunemisest maakondade ja nelja suurema linna vahel 2011. aastal annab tabel 3. Arvestatud on nii üld-, haigla- kui veterinaarapteekide kogukäivet.

Tabel 3. Apteekide kogukäive suuremates linnades ja maakondades 2011

Linn/Maakond	Kogukäive eurodes	% kogukäibest
Tallinn	142 523 843	45,5
Tartu	50 393 487	16,1
Pärnu	15 623 714	5,0
Ida-Virumaa	14 547 037	4,6
Harjumaa	11 528 165	3,7
Narva	10 642 411	3,4
Lääne-Virumaa	10 636 205	3,4
Viljandimaa	9 138 482	2,9
Saaremaa	6 985 877	2,2
Võrumaa	5 574 541	1,8
Järvamaa	5 305 672	1,7
Jõgevamaa	5 225 370	1,7
Valgamaa	5 073 611	1,6
Läänemaa	4 388 504	1,4
Põlvamaa	4 214 278	1,3
Raplamaa	3 834 454	1,2
Tartumaa	3 782 984	1,2
Pärnumaa	2 084 762	0,7
Hiiumaa	1 572 123	0,5

Apteekidest väljastatud ravimite käive 2011. aastal on toodud tabelis 4. Kõige suurem ravimite osakaal kogukäibest oli üldapteekides, moodustades 79%. Haiglaapteekides oli ravimite osakaal 70%, sest haiglad vajavad suuremal hulgal meditsiiniseadmeid, hügieeni- ja põetusvahendeid, mis ei kuulu ravimite hulka. Veterinaarapteekides oli ravimite osakaal alla poole, enamasti väljastatakse loomatoitu ja muid igapäevaseid loomatarbeid.

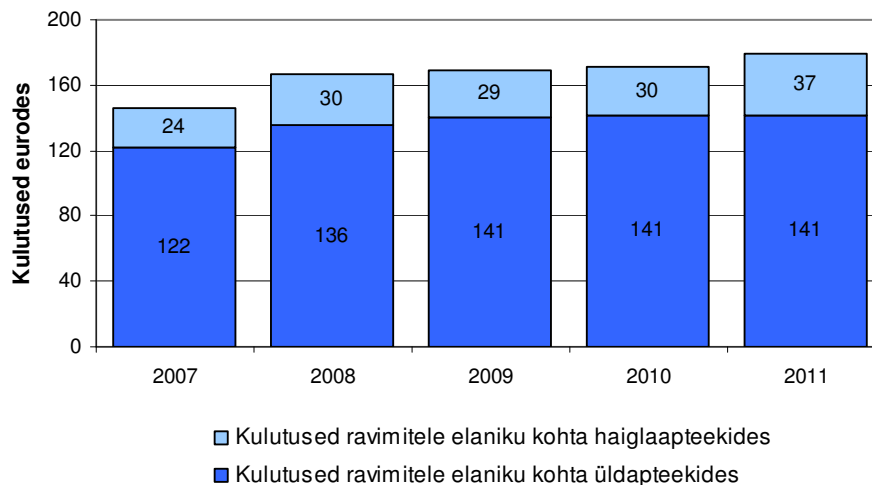
Tabel 4. Ravimite käive apteekides 2011, eurodes

	Ravimite käive	% kogukäibest
Üldapteegid	189 463 051	79
Haiglaapteegid	50 118 252	70
Veterinaarapteegid	394 240	44

Inimestel kasutamiseks mõeldud ravimite turumaht Eestis 2011. aastal hulгимüügihindades oli 204,4 miljonit eurot, millest üldapteekidele väljastati ravimeid ligikaudu 147 miljoni euro eest (käibemaksuta). Üldapteekidele väljastati lisaks veterinaarravimeid ligikaudu 0,3 miljoni euro eest. Üldapteekide ravimite käive (käibemaksuga) koos veterinaarravimitega oli 189,5 miljonit eurot.

Ravimite käive üld- ja haiglaapteekides aastal 2011 oli kokku 239,6 miljonit eurot. Jagades saadud summa kõigi Eesti elanike vahel saame, et üldised kulutused ravimitele ühe elaniku kohta olid ligikaudu 179 eurot aastas. Joonisel 3 on näha üldapteekides ja haiglaapteekides ravimitele tehtud üldised kulutused aastas ühe elaniku kohta aastatel 2007–2011.

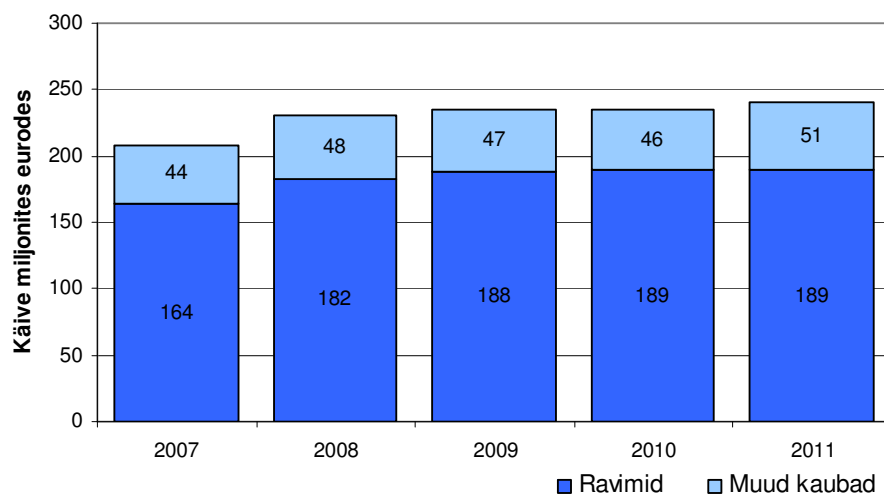
Joonis 3. Üldised kulutused ravimitele elaniku kohta aastas

3. ÜLDAPTEEGID

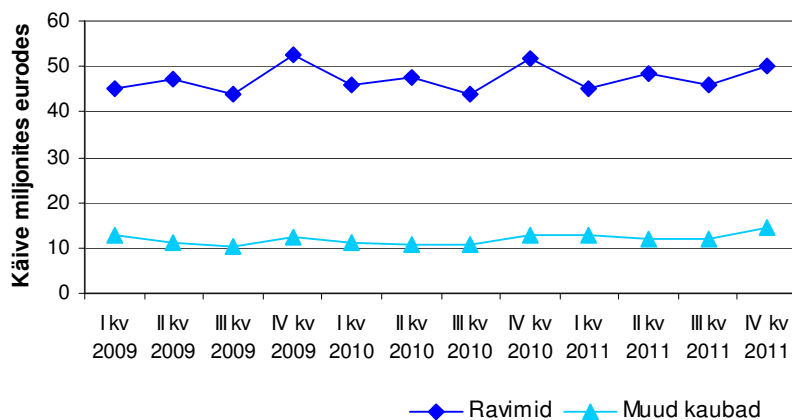
Üldapteekide käive koosneb ~80% ulatuses ravimite ja ~20% ulatuses muude kaupade käibest (joonis 4). Muude kaupade hulka kuuluvad apteegis müüdavad hügieenitarbed, põetusvahendid, meditsiintechnika, toidulisandid, kosmeetika jm.

Joonis 4. Üldapteekide kogukäive aastatel 2007-2011

Apteekide käive on sesoonse iseloomuga, st seotud aastaajaga (joonis 5). Teise kvartali käive võrreldes esimese kvartali käibega suureneb, kolmandas kvartalis käive langeb ja on kõige suurem aasta viimastel kuudel. Apteekide käibe sesoonsust mõjutab kõige enam ravimite, eriti soodusravimite käive. Oluliselt vähem mõjutab sesoonsust muude kaupade käive, mille osakaal apteegis on väiksem kui ravimite osakaal. Muude kaupade käive on pisut suurem aasta alguses ja lõpus ning väiksem aasta keskel.

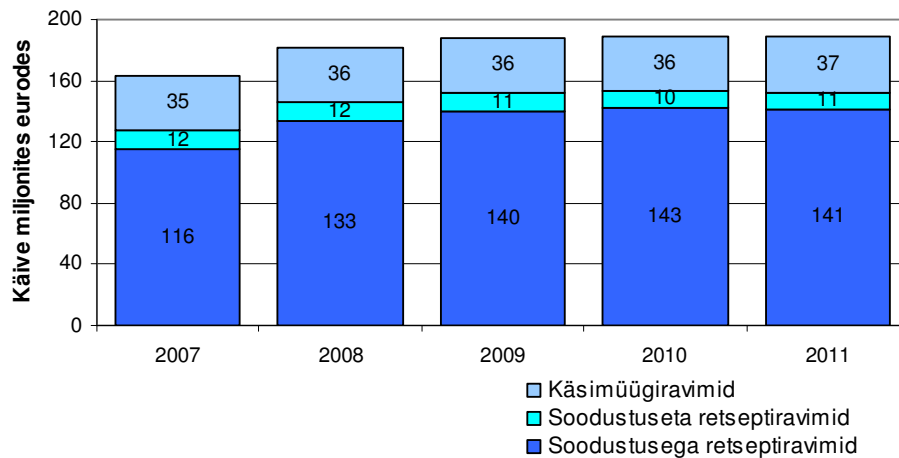
Joonis 5. Üldapteekide kvartaalne käive 2009-2011

Keskmine kvartaalne ravimite käive üldapteekides oli aastatel 2007–2008 vastavalt 41 ja 46 miljonit eurot. Aastatel 2009–2011 on keskmine kvartaalne ravimite käive püsinud samal tasemel, jäädes 47 miljoni euro väärtusesse. Muude kaupade käive suurenes kuni 2008. aastani, 2009. ja 2010. aastal aga vähenes ~2% aastas. 2011. aastal muude kaupade käive taas kasvas, suurenedes võrreldes 2010. aastaga 13%.

Ravimite käive sisaldab käsimüügiravimite, retseptiravimite ja veterinaarravimite käivet. Retseptiravimite käibe võib omakorda jaotada soodustusega ja soodustuseeta retseptide alusel väljastatud ravimite käibeks. Kõige enam väljastatakse üldapteekidest inimesel kasutamiseks mõeldud ravimeid soodustusega retseptide alusel (joonis 6).

Joonis 6. Käsimüügi- ja retseptiravimite käive üldapteekides aastatel 2007-2011

Käsimüügiravimite käive on sarnaselt muude kaupade käibega pisut suurem esimeses ja neljandas kvartalis. Käsimüügiravimite keskmine kvartaalne käive oli 2007. aastal 8,9 miljonit eurot, aastatel 2008 kui ka 2009 jäi aga samale tasemele, olles 9,1 miljonit eurot. 2010. aastal vähenes käsimüügiravimite keskmine kvartaalne käive 2007. aasta tasemele, jäädes veidi alla 9 miljoni euro. 2011. aastal saavutas käsimüügiravimite käive taas 2008.-2009. aasta taseme (9,1 miljonit eurot). Käsimüügiravimite keskmine käive kvartalis on aastate lõikes vähem muutunud kui retseptiravimite käive. Käsimüügiravimite osa ravimite käibest on ~20% ja retseptiravimite osa ~80%. Seetõttu on ravimite käivet mõjutanud kõige enam just retseptiravimite kasutamine.

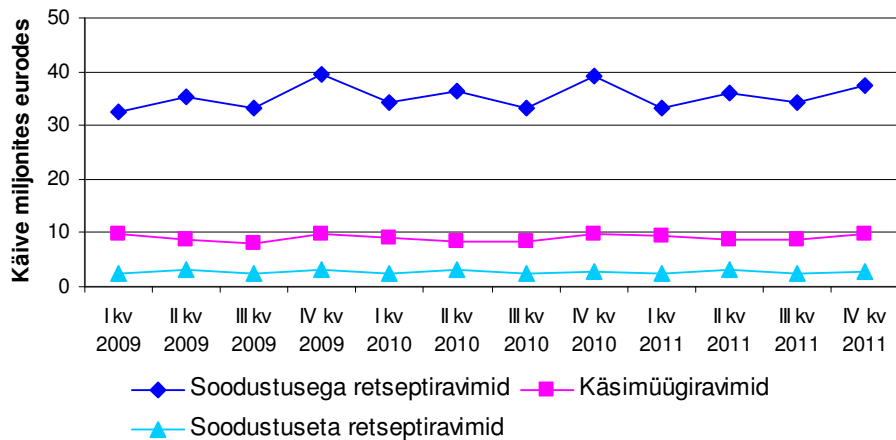
Retseptiravimite käive on suurem teises ja eriti neljandas kvartalis. Keskmine kvartaalne retseptiravimite käive aastatel 2007–2008 oli vastavalt 32 ja 36 miljonit eurot, kasvades kuni 2008. aasta lõpuni keskmiselt 15% aastas. 2009. aastal kasvas keskmine kvartaalne retseptiravimite käive võrreldes eelneva aastaga vaid 4%, jäädes veidi alla 38 miljoni euro. 2010. ja 2011. aastal jäi keskmine kvartaalne retseptiravimite käive enam-vähem 2009. aasta tasemele, olles veidi üle 38 miljoni euro.

Alates 2010. aasta teisest kvartalist kogutakse andmeid ka Euroopa Liidus ja Euroopa Liidu Majanduspiirkonna liikmesriikides ja Šveitsi Konföderatsioonis välja kirjutatud ning Eesti apteekides käideldud retseptide (edaspidi EL retseptid) alusel väljastatud ravimite kohta. 2011. aastal väljastati ravimeid EL retseptide alusel veidi alla 100 000 euro väärtuses. Soodustusega väljastatud ravimite käive on aasta-aastalt järjest vähem muutunud, jäädes viimastel aastatel enam-vähem samale tasemele. Veterinaarravimite käive on üldapteekides suhteliselt tagasihoidlik, jäädes 2011. aastal alla poole miljoni euro.

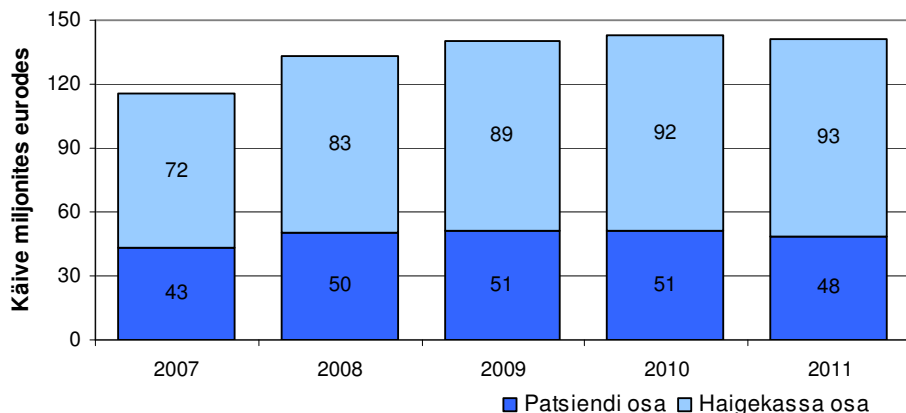
Ravimite käivet on kõige enam mõjutanud soodustusega retseptiravimite käive. Soodustusega retseptiravimite käive suurenes kuni 2008. aastani keskmiselt 15% aastas, alates 2009. aastast oli kasv tagasihoidlikum, suurenedes 2009. aastal 5% ja 2010. aastal 2%. 2011. aastal vähenes soodustusega retseptiravimite käive võrreldes eelneva aastaga 1% võrra. Langus oli küll väike, aga tegemist on esmakordse soodustusega retseptiravimite käibe vähenemisega viimase kümne aasta jooksul. Soodustusega retseptiravimite käibes on ka sesoonsus kõige märgatavam (joonis 7).

Joonis 7. Ravimite kvartaalne käive üldapteekides aastatel 2009-2011

Soodustusega väljastatud retseptiravimid moodustavad ~93% retseptiravimite käibest. Soodustusega retseptiravimite maksumusest tasus patsient 2011. aastal ~34% ja Eesti Haigekassa ~66% (joonis 8). See suhe on püsinud viimastel aastatel stabiilsena ehk patsient tasub soodustusega retseptiravimite eest ligikaudu 1/3 ja Eesti Haigekassa ligikaudu 2/3. Soodusretsepti keskmist maksumust mõjutab nii väljastatud soodusravimite kogus, hind kui ka konkreetse soodusravimi valik, st kas kasutatakse sama toimeainega kallimaid või odavamaid ravimipreparaate. 2011. aastal oli keskmine soodusretsepti maksumus 20 eurot, mis on ~3% võrra väiksem kui 2010. aastal. Keskmine soodusretsepti maksumus suurenes võrreldes eelneva aastaga kuni 2009. aastani, alates 2010. aastast on keskmine soodusretsepti maksumus vähenenud.

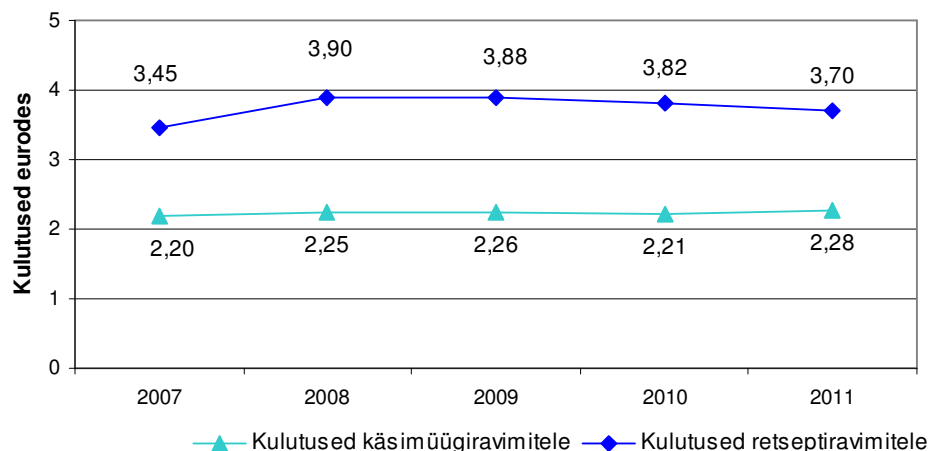
Joonis 8. Soodustusega retseptiravimite käive üldapteekides aastatel 2007-2011

Seoses ravimite käibe suurenemisega aastate jooksul suurenesid ka patsientide kulutused ravimitele, vaid viimasel kolmel aastal on patsiendi kulutused vähenenud. Käsimüügiravimite korral tasub patsient ravimite eest täies ulatuses. Retseptiravimite korral sõltub patsiendi poolt tasutud osa sellest, kas tegemist on soodusravimiga või mitte ning sellest, kui suur on soodustuse määr või piirhind antud ravimi korral. Retseptiravimitele tehtud kulutuste arvutamisel on arvestatud, et soodustusega retseptiravimite maksumuse tasub patsient täies ulatuses ning soodustusega ravimite korral on arvestatud ainult patsiendi poolt tasutud osa. Haigekassa poolt kompenseeritavat summat, sealhulgas täiendavat ravimihüvitist patsiendile, pole arvestatud.

Igakuised otsesed kulutused ravimitele ühe elaniku kohta aastatel 2007–2011 on toodud joonisel 9. Aastatel 2007–2008 suurenesid elanike kulutused ravimitele iga aastaga keskmiselt 11%, 2009. aastal jäid elanike otsesed kulutused nii retsepti- kui käsimüügiravimite osas võrreldes 2008. aastaga samale tasemele. Väike muutus toimus 2010. aastal, mil kulutused võrreldes eelneva aastaga esmakordselt vähenesid. Nii retsepti- kui käsimüügiravimitele tehtavad kulutused vähenesid 2%. 2011. aastal jätkus kulutuste vähenemine retseptiravimitele, kulutused vähenesid 3%, samas kulutused käsimüügiravimitele suurenesid 3%. Iga Eesti elanik kulutas 2011. aastal ravimitele ühes kuus keskmiselt 5,98 eurot, aastas 71,75 eurot.

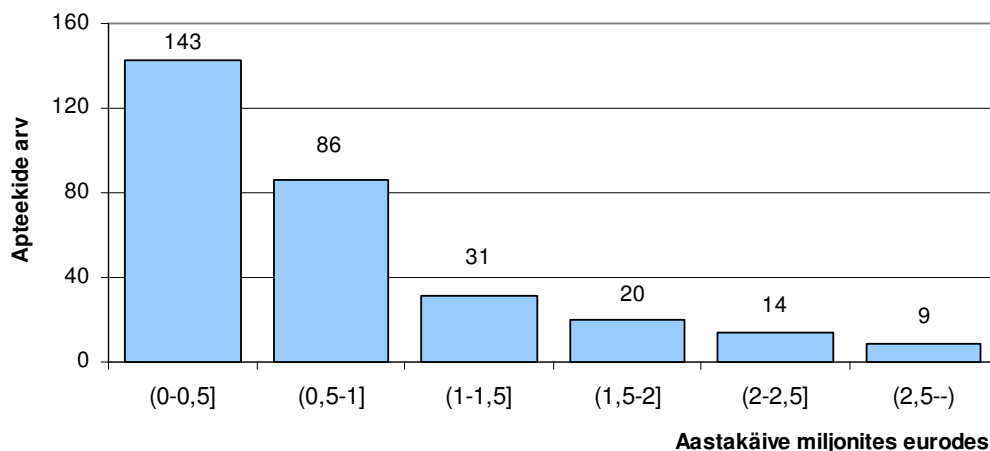
Joonis 9. Kulutused ravimitele ühes kuus ühe elaniku kohta aastatel 2007-2011

Ülevaate tegutsevate üldapteekide suurusest annab nende grupeerimine aastakäivete alusel. Võrdlusesse on kaasatud kogu 2011. aasta jooksul tegutsenud üldapteegid. Apteekide poolt esitatavate aruannete põhjal ei ole võimalik põhiapteegi ja haruapteekide käivet üksteisest eristada. Seega on võrdluses põhiapteeki ja tema haruapteeki käsitletud ühe üksusena (ühe üldapteegina).

Kõige enam on Eestis kuni poole miljoni euro suuruse aastakäibega üldapteeki (joonis 10). Suuruselt järgmise grupi moodustavad 0,5 kuni 1 miljoni euro suuruse aastakäibega apteegid. Kokku moodustab kuni ühe miljoni euro suuruse aastakäibega apteekide arv kõigist kogu aasta tegutsenud üldapteekidest 76%. Vaid 3%-l üldapteekidest, so 9 üldapteegil on aastakäive suurem kui 2,5 miljonit eurot. Võrreldes 2010. aastaga on üle 2,5 miljoni euro suuruse aastakäibega üldapteekide arv vähenenud 3 apteegi võrra.

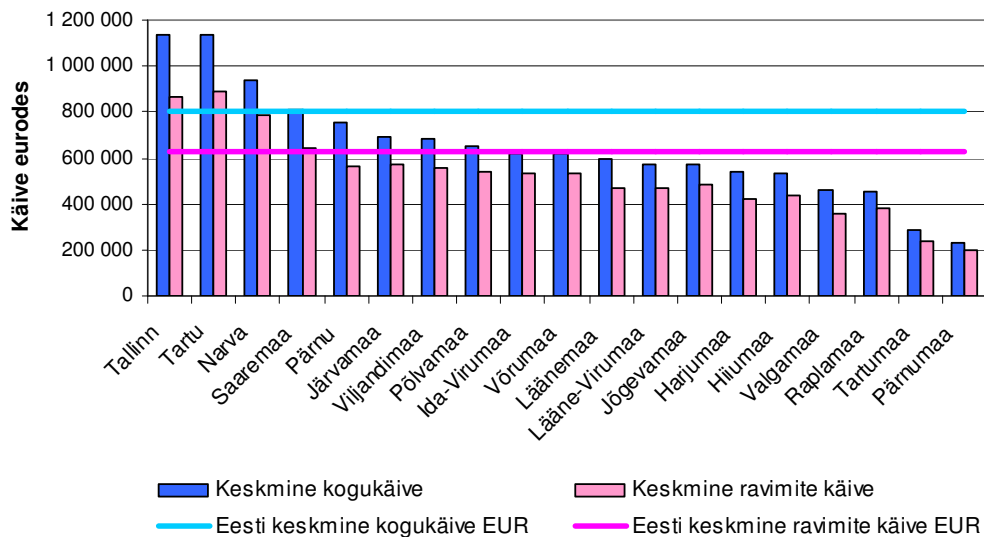
Joonis 10. Üldapteekide jaotus aastakäivete alusel, 2011

Aastatel 2007–2011 oli üldapteekide keskmine käive vastavalt 0,65; 0,73; 0,77; 0,78 ja 0,80 miljonit eurot. Üldapteekide keskmine aastakäive suurenes kuni 2008. aasta lõpuni üle 10% aastas. Kasv aeglustus 2009. aastal, suurenedes ~5% võrra võrreldes 2008. aastaga. 2010. aastal jäi keskmine aastakäive enam-vähem 2009. aasta tasemele, 2011. aastal suurenes keskmine aastakäive 3%. Kogu Eesti võrdluses oli üldapteekide aasta keskmine kogukäive 2011. aastal 0,80 miljonit eurot, sealhulgas keskmine ravimite käive 0,63 miljonit eurot.

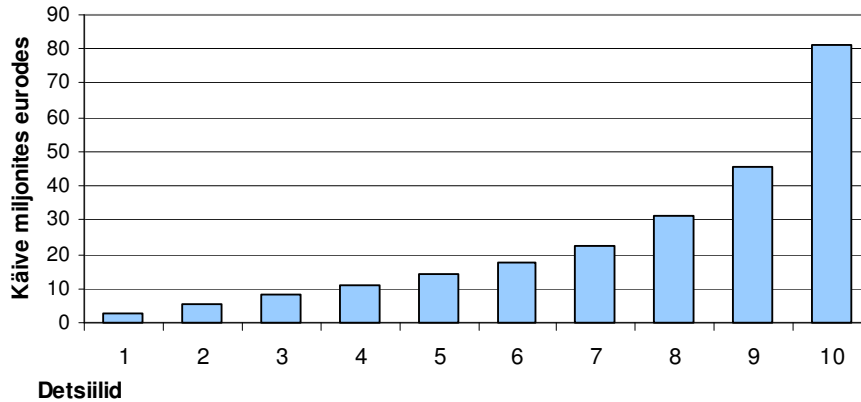
Kui vaadata üldapteekide käivet eraldi maakondade lõikes (joonis 11), on näha, et nii suure keskmise käibe põhjustavad eelkõige Tallinna ja Tartu apteegid, kus aasta keskmine kogukäive oli vastavalt 1,14 ja 1,13 miljonit eurot ning keskmine ravimite käive vastavalt 0,86 ja 0,89 miljonit eurot. Kõigi ülejäänud maakondade ja suuremate linnade üldapteekide keskmine kogukäive oli 0,59 miljonit eurot ja keskmine ravimite käive 0,48 miljonit eurot. Võrreldes 2010. aastaga on apteekide keskmine kogukäive 2011. aastal maakondade ja suuremate linnade tasandil suurenenud kõige rohkem Saaremaal, Läänemaal ja Narvas, aga vähenenud kõige enam Pärnumaal, Põlvamaal ja Järvamaal.

Joonis 11. Üldapteekide aasta keskmine käive suuremate linnade ja maakondade lõikes, 2011

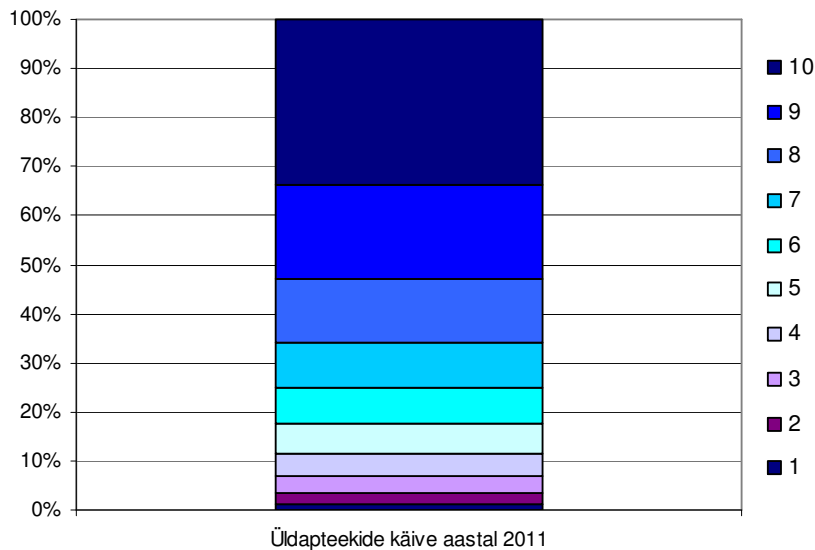
Apteekide käivete erinevust iseloomustab apteekide jaotamine detšiilidesse (joonis 12), kus igas detšiilis on võrdne arv apteeke (arvestatud on terve aasta tegutsenud apteeke).

Joonis 12. Üldapteekide aastakäibe detšiilid, 2011

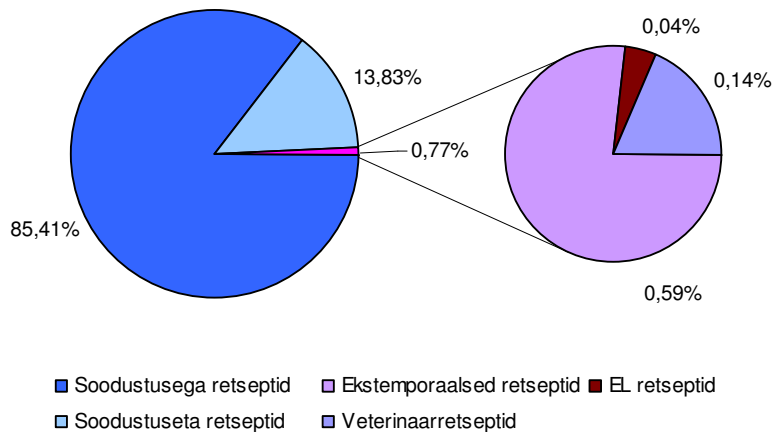
Detsiilidesse jaotamisel reastatakse apteegid aastakäivete alusel ja jagatakse nad kümnesse arvuliselt võrdsesse gruppi, kusjuures esimesse detšiili kuuluvad 30 kõige väiksema ja kümnendasse detšiili 30 kõige suurema aastakäibega apteeki. Esimesse ja kümnendasse detšiili kuuluvate apteekide keskmised aastakäibed erinevad 29 korda. Jooniselt 13 on näha, et esimesse seitsmesse detšiili kuuluvad apteegid andsid üldapteekide kogukäibest sama suure osa kui 30 suurima aastakäibega apteeki (ehk 10. detšiil).

Joonis 13. Erinevatesse detšiilidesse kuuluvate apteekide panus üldapteekide kogukäibesse aastal 2011

2011. aastal käideldi üldapteekides üle 8,1 miljoni retsepti. Kõige enam väljastati üldapteekidest ravimeid soodustusega retseptide alusel (joonis 14). 2011. aastal käideldi üldapteekides veidi alla 7 miljoni soodustusega retsepti, mis moodustas 85,4% kõigist üldapteekides käideldud retseptidest. Soodustusetu retsepte oli ~1,1 miljonit (13,8%), EL retsepte käideldi veidi üle 3000 (0,04%), ektemporaalseid retsepte veidi alla viiekümne tuhande (0,59%). Veterinaarseks otstarbeks väljastati ravimeid rohkem kui üheteistkümne tuhande (0,14%) retsepti alusel.

Joonis 14. Üldapteekides käideldud retseptid 2011

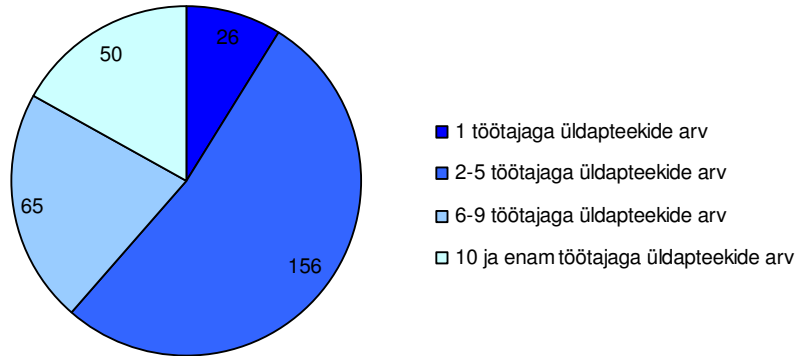
2011. aastal valmistas 9% üldapteekidest nii ektemporaalseid, seeriaviisilisi kui ka jaendatud ravimeid. 51% üldapteekidest ei jaendanud ega valmistanud apteegis ühtki ravimpakendit. 20% üldapteekidest valmistas seeriaviisilisi ravimeid, 46% valmistas ektemporaalseid ravimeid ja 16% apteekidest jaendas ravimpakendeid. Kokku valmistati 2011. aasta jooksul üldapteekides üle 131 000 pakendi, neist ektemporaalseid ravimeid 44 547 pakendit. Valmistamise ja jaendamise eest võeti tasu ligikaudu 109 300 eurot. Keskmiselt lisandus seega valmistatud ravimi hinnale valmistamis- ja jaendamistasude näol 0,83 eurot. Seeriaviisilisi pakendeid valmistati kõige enam Tartus ja Tallinnas, seevastu Raplamaal ja Tartumaal ei valmistatud ühtki seeriaviisilist pakendit. Ektemporaalseid ravimeid valmistati kõige enam Tallinna apteekides, moodustades 54% kõigist 2011. aastal üldapteekides valmistatud ektemporaalsetest pakenditest. Tootja pakendi jaendamine oli üle Eesti suhteliselt ühtlane, vaid Harjumaal, Hiiumaal, Raplamaal ja Tartumaal ei jaendatud ühtki pakendit.

Lisaks jaemüügile väljastavad üldapteegid ravimeid ka tervishoiuasutustele ja muudele asutustele (koolid, lasteaiad jm). 2011. aastal väljastasid üldapteegid ravimeid tervishoiuasutustele ligikaudu 3,6 miljoni euro ja muudele asutustele 0,7 miljoni euro väärtuses.

2011. aasta lõpul töötas Eesti üldapteekides, sh haruapteekides, 766 proviisorit, 583 farmatseuti ning 380 muud töötajat. 24% kõikidest üldapteekide töötajatest töötab osalise tööajaga. Ligikaudu 31% kõigist üldapteekides töötavatest proviisoritest ja 47% farmatseutidest töötab Tallinna üldapteekides. Kõige suurem proviisorite osakaal on Tartu üldapteekides, moodustades kõigist Tartu linna üldapteekide töötajatest 71%.

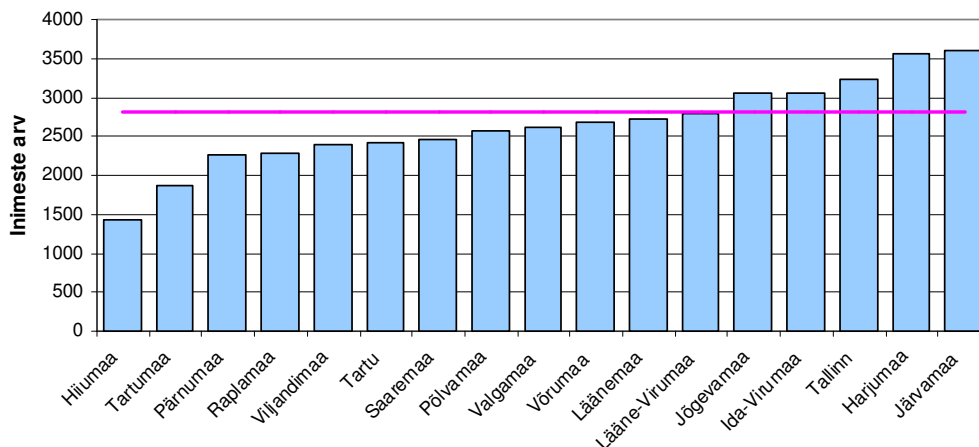
Kogu Eesti võrdluses moodustavad proviisorid 44%, farmatseudid 34% ja muud töötajad 22% kõigist üldapteekide töötajatest. Enamasti töötas ühes üldapteegis (põhiapteek koos haruapteekidega) 2–5 töötajat (joonis 15). Arvuliselt on kõige rohkem enam kui 10 töötajaga üldapteeke Tallinnas ja 1 töötajaga üldapteeke Pärnumaal ja Valgamaal.

Joonis 15. Üldapteekide jaotus töötajate arvu alusel 2011

Visuaalse pildi Eesti apteegivõrgustikust annab maakonniti arvutatud inimeste arv seal asuva ühe ravimite jaemüügikoha (üldapteek või üldapteegi struktuuriüksus) kohta joonisel 16. Arvutamiseks kasutatud rahvaarv pärineb Statistikaameti regionaalarengu andmebaasist. Horisontaalne joon viitab Eesti keskmisele. Keskmiselt oli 2011. aasta esimese jaanuari seisuga Eestis 1 ravimite jaemüügikoht 2810 inimese kohta. Keskmise tasemega võrreldes on enamikes maakondades inimesi ühe tegevusloaga ravimite müügikoha kohta vähem. Seevastu Järvamaal, Harjumaal, Tallinnas, Ida-Virumaal ja Jõgevamaal on ühe apteegi kohta ligikaudu 3000 elanikku või enam.

Joonis 16. Inimeste arv ühe apteegi kohta erinevates maakondades 2011. aasta alguses võrreldes Eesti keskmisega

4. VETERINAARAPTEEGID

2012. aasta alguses tegutses Eesti viies maakonnas 5 veterinaarapteeki. Ülevaate veterinaarapteekide arvust ja jaotumisest maakondades aastatel 2007–2012 annab tabel 5.

Tabel 5. Veterinaarapteekide jaotumine maakondades 2007–2012

Veterinaarapteekide arv*	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tallinn ja Harjumaa	1	1	1	1	1	1
Hiiumaa						
Ida-Virumaa						
Jõgevamaa						
Järvamaa						
Läänemaa	1					
Lääne-Virumaa						
Põlvamaa	2	1	1	1	1	1
Pärnumaa	2	2	2	2	2	
Raplamaa						
Saaremaa	1	1	1	1	1	1
Tartumaa	1	1	1	1	1	1
Valgamaa						
Viljandimaa	1	1	1	1	1	1
Võrumaa	1	1				
KOKKU	10	8	7	7	7	5

*apteeke koos haruapteekidega 1. jaanuari seisuga

Veterinaarapteekide arv on vähenenud alates 2005. aasta lõpust. Üheks põhjuseks on 2006. aastal kehtima hakanud nõue, mille kohaselt ei või veterinaarapteegi osutaja olla samal ajal veterinaarapteegi tegevusloa omaja. Samas võib veterinaararst osta veterinaarapteekide ostmise hulgimüüjatelt. 2011. aastal väljastasid hulgimüüjad ligikaudu 92% veterinaarapteekide ostmise tegevusele veterinaararstile või põllumajandusettevõtetele esindavale veterinaararstile, 4% veterinaarapteekidele, 3% üldapteekidele ja 1% teistele asutustele.

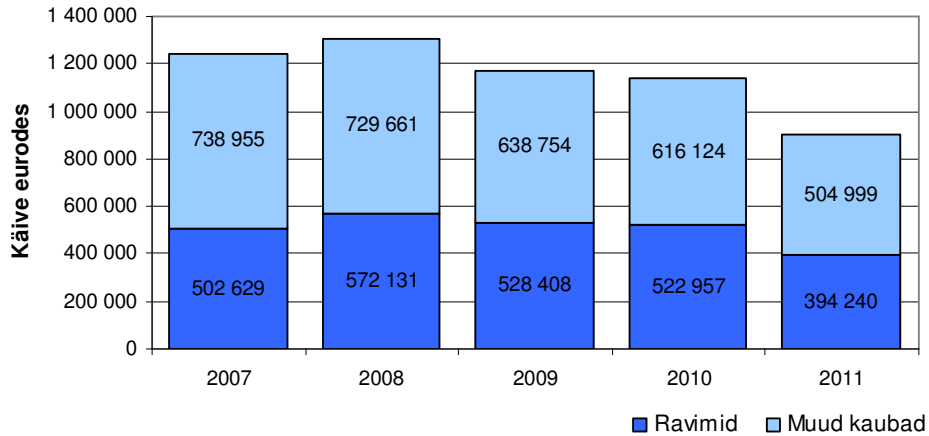
Sarnaselt üldapteekidele moodustab veterinaarapteekide käibe ravimite käive ja muude kaupade käive. Erinevalt üldapteekidest moodustab veterinaarapteekide käibest suurema osa muude kaupade käive (joonis 17). Veterinaarapteekide käibest moodustas 2011. aastal ravimite käive 44% ja muude kaupade käive 56%. Muude kaupade domineerimise üheks põhjuseks on kindlasti asjaolu, et veterinaararstid ei pea ravimeid ostma veterinaarapteegist, vaid saavad neid osta otse hulgimüügiettevõtetest. Loomaomanikud saavad ravimeid veterinaararstidelt ja veterinaarapteegist ostetakse peamiselt loomatoitu ja muid igapäevaseid loomatarbeid.

Veterinaarapteekide kogukäive kasvas 2008. aastani. 2007. ja 2008. aastal suurenes veterinaarapteekide kogukäive võrreldes eelneva aastaga vastavalt 1,5% ja 5%, aastatel 2009–2011 seevastu vähenes vastavalt 10%, 2% ja 21%. Ravimite käive vähenes 2011. aastal võrreldes eelneva aastaga 25% ja muude kaupade käive vähenes 18%. 2011. aasta kogukäive on võrreldes 2007. aastaga vähenenud 28%. Kogukäibe

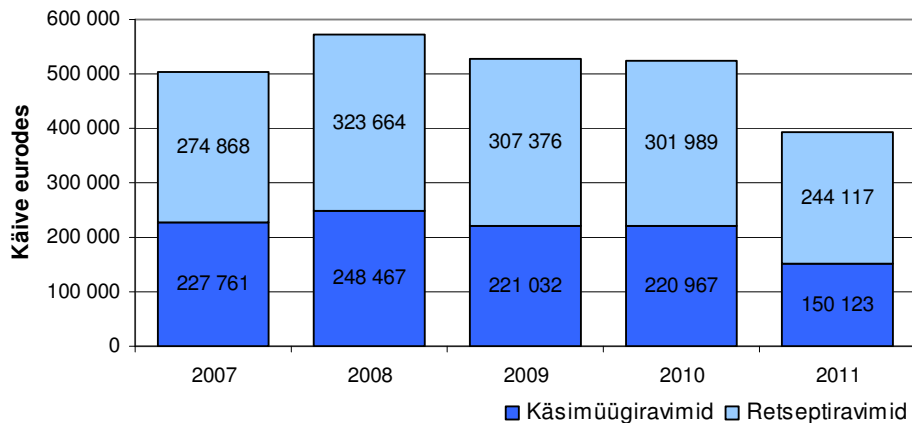
langus aastatel 2007–2011 on toimunud veidi enam muude kaupade arvelt: viie aasta jooksul on muude kaupade käive vähenenud 32%, ravimite käive on vähenenud 22%.

Joonis 17. Veterinaarapteekide kogukäive aastatel 2007-2011

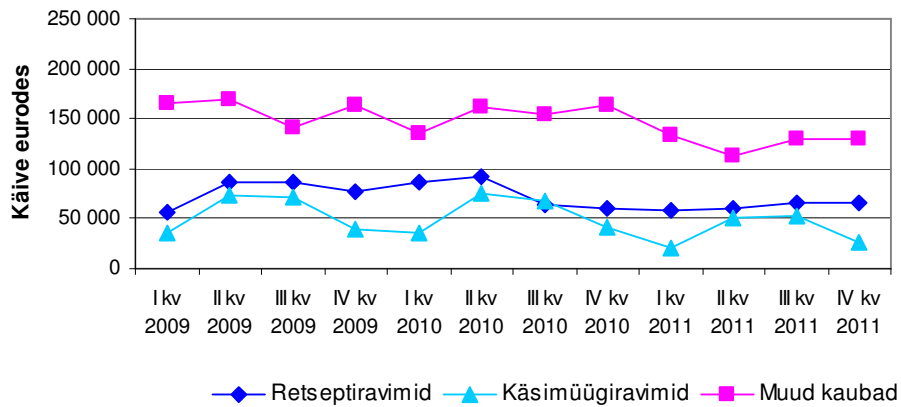
Ka veterinaarravimeid väljastatakse retsepti alusel või käsimüügist. Viimasel viiel aastal moodustas sarnaselt üldapteekidele ka veterinaarapteekides suurema osa ravimite käibest retseptiravimite käive (joonis 18). Varasematel aastatel müüdi veterinaarapteekides rohkem käsimüügiravimeid. Käsimüügiravimite käive oli retseptiravimite käibest suurem kuni 2004. aasta neljanda kvartalini. Alates 2004. aasta lõpust hakkas veterinaarapteekide arv kiiresti vähenema ning retseptiravimite käive ületas käsimüügiravimite käibe.

Joonis 18. Veterinaarapteekide ravimite käive aastatel 2007-2011

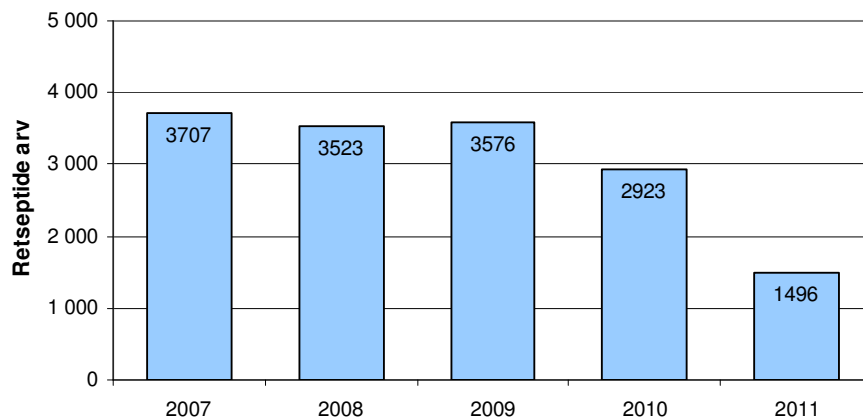
Sesoonsus avaldub ka veterinaarapteekide käibes, eriti käsimüügist väljastatavate veterinaaravimite käibes. Müük aktiveerub aasta teises ja kolmandas kvartalis, kui loomad kasutatakse karpude ja puukide vastaseid preparaate (joonis 19). Käsimüügiravimite käive saavutas 2010. aasta kolmandas ja 2011. aasta teises kvartalis sama taseme retseptiravimite käibega.

Joonis 19. Veterinaarapteekide kvartaalne käive 2009-2011

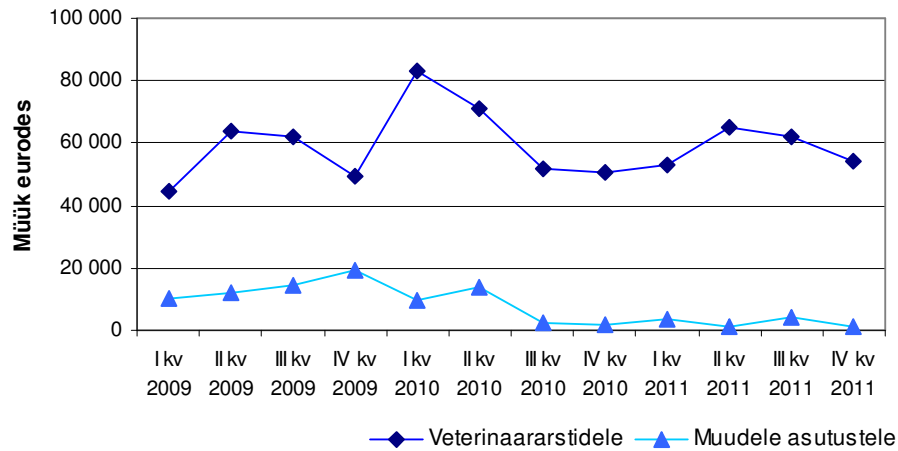
Veterinaarapteekidest väljastatakse retseptiravimeid nii tellimislehtede kui retseptide alusel. Veterinaarapteekides käideldud retseptide arv on viie aastaga vähenenud 60% (joonis 20).

Joonis 20. Retseptide arv veterinaarapteekides 2007-2011

Müük veterinaarapteekidest otse veterinaararstidele on viimastel aastatel jäänud vahemikku 40–85 tuhat eurot kvartalis. Müük muudele asutustele kahanes 2007. aasta lõpus peaaegu olematuks, hakkas alates 2008. aasta algusest veidi tõusma ja vähenes taas 2010. aasta lõpus väga minimaalseks (joonis 21).

**Joonis 21. Müük teistele asutustele veterinaarapteekidest
2009–2011**

2011. aastal jäid veterinaarapteekide aastakäibed vahemikku 33–400 tuhat eurot. Veterinaarapteekide keskmine aastakäive aastatel 2007–2011 oli vastavalt 0,20; 0,22; 0,19; 0,19 ja 0,15 miljonit eurot. Veterinaarapteekide keskmine aastakäive kasvas kuni 2008. aastani, 2009. ja 2010. aasta keskmine käive jäi veidi alla 2007. aasta taseme ja 2011. aastal vähenes aasta keskmine käive 2006. aasta tasemeni. Aastatel 2007–2011 vähenes keskmine aastakäive viie aastaga 25%.

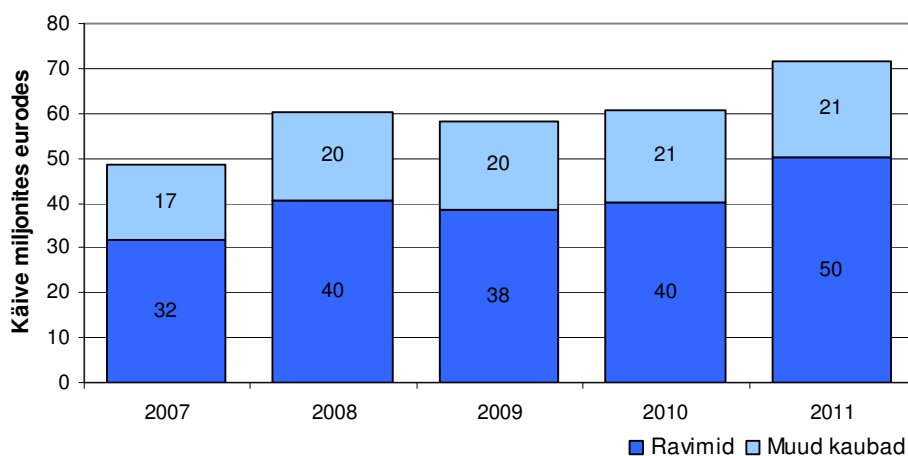
Veterinaarapteekides töötavad peamiselt veterinaararstid. Kokku töötas 2011. aasta lõpus viies veterinaarapteegis 9 veterinaararsti ja 1 muu töötaja.

5. HAIGLAAPTEEGID

2012. aasta 1. jaanuari seisuga tegutses Eestis 23 haiglaapteeki koos ühe haruaapteegiga. Neist 6 asusid Tallinnas, 3 Harjumaal, 2 Ida-Virumaal. Ülejäänud maakondades ning suuremates linnades – Tartus ja Narvas, oli 1 haiglaapteek. Vaid Valgamaal ja Võrumaal ei ole ühtegi haiglaapteeki.

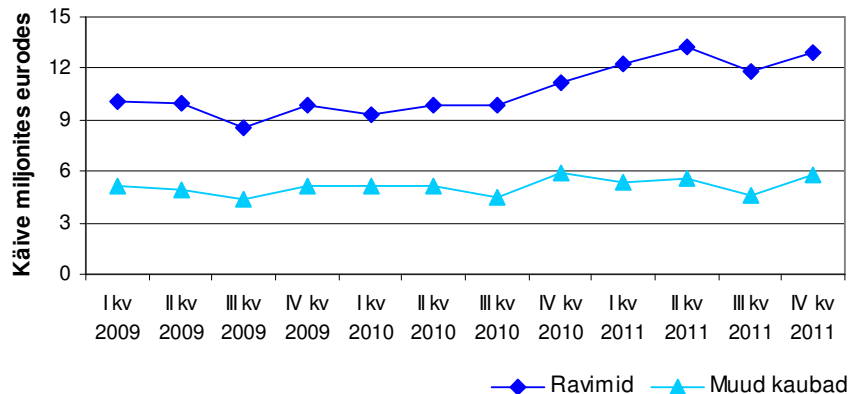
Haiglaapteekide kogukäive (joonis 22) suurenes märgatavalt kuni 2008. aasta lõpuni. 2009. aastal vähenes haiglaapteekide kogukäive võrreldes 2008. aastaga 4% võrra, kusjuures vähenes nii ravimite kui muude kaupade käive. 2010. aastal suurenes muude kaupade käive nii 2008. kui ka 2009. aastaga võrreldes, seevastu ravimite käive ületas 2009. aasta taseme, kuid jäi 2008. aasta tasemest väiksemaks. Võrreldes 2010. aastaga jäi 2011. aastal muude kaupade käive samale tasemele, samas ravimite käive suurenes 25%. Haiglaapteekide kogukäive 2011. aastal oli 71,6 miljonit eurot, millest ravimite käive moodustas 50,1 miljonit eurot ehk 70%. Haiglaapteekide käive on arvestatud ilma käibemaksuta.

Joonis 22. Haiglaapteekide kogukäive aastatel 2007-2011

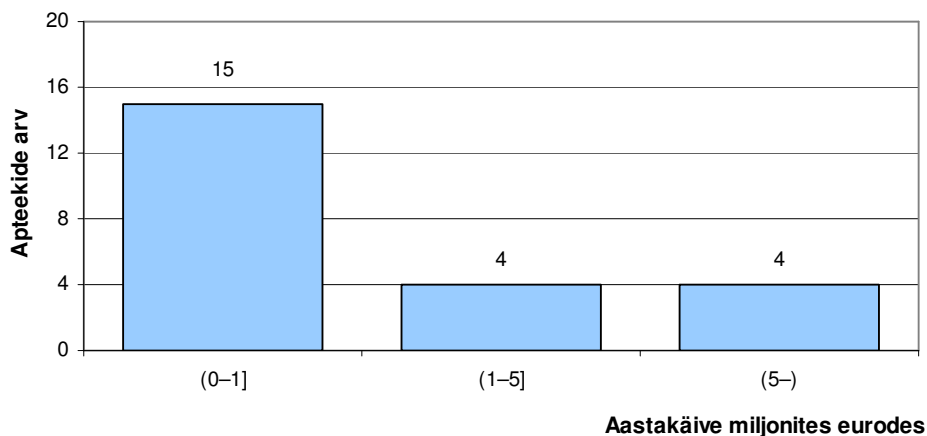
Haiglaapteekide käive on samuti mõjutatud aastaaegadest (joonis 23). Sesoonsus ilmneb haiglaapteekide puhul nii ravimite kui muude kaupade käibes, kusjuures muude kaupade tugev sesoonsus on iseloomulik ainult haiglaapteekidele. Vaadeldavatel aastatel muude kaupade käive teises kvartalis suureneb, kolmandas kvartalis väheneb ning hakkab taas tõusma aasta viimastel kuudel. Veidi erandlik on aasta 2009, mil haiglate kulude kärpimine avaldus haiglaapteekide käibes alates teisest kvartalist. 2009. aasta esimeses kvartalis oli võrreldes 2008. aastaga nii ravimite kui muude kaupade käive suurem, alates teisest kvartalist kuni 2009. aasta lõpuni jäid kvartaalsed käibed 2008. aastaga võrreldes väiksemaks. Ravimite kvartaalne käive hakkas taas oluliselt kasvama 2010. aasta IV kvartalis.

Joonis 23. Haiglaapteekide kvartaalne käive 2009–2011

Visuaalse ülevaate haiglaapteekide aastakäivetest annab joonis 24. Võrdlusesse on kaasatud kõik haiglaapteegid koos haruapteekidega, kuna apteekide poolt esitatavate aruannete põhjal ei ole võimalik põhiaapteegi ja haruapteekide käivet üksteisest eristada.

Joonis 24. Haiglaapteekide jaotus aastakäivete alusel, 2011

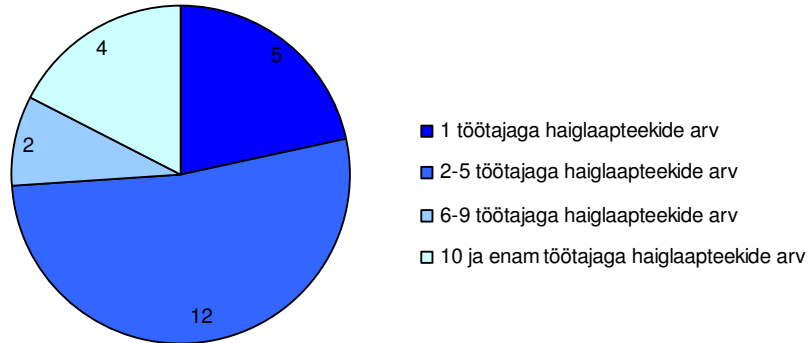
Haiglaapteekide aastakäibed on väga erinevad. Viieteistkümne haiglaapteegi ehk enam kui poolte haiglaapteekide aastakäive on väiksem kui 1 miljon eurot. Keskmise suurusega haiglaapteeki, mille aastakäive jääb ühe ja viie miljoni euro vahele, on 4 ning lisaks neile on Eestis veel 4 suurt haiglaapteeki, mille aastakäive on suurem kui 5 miljonit eurot. Kokku annavad neli suurimat apteeki 79% haiglaapteekide kogukäibest. Seega mõjutavad neli suurimat haiglaapteeki väga tugevalt ka haiglaapteekide keskmist aastakäivet, mis 2011. aastal oli 3,1 miljonit eurot. Kui vaadelda kõiki ülejäänud haiglaapteeki neljast suurimast eraldi, on keskmine aastakäive tunduvalt väiksem, olles 0,79 miljonit eurot.

Enamasti varustavad haiglaapteegid ravimitega haiglaid, mille juurde nad on loodud. Mõnikord väljastatakse aga ravimeid ka teistele tervishoiuasutustele. 2011. aastal

väljastasid haiglaapteegid ravimeid ja muid kaupu teistele tervishoiuteenuse osutajatele ja hoolekandeesutustele 0,43 miljoni euro ulatuses.

Haiglaapteekide personalis on ülekaalus proviisorid. 2011. aasta lõpus töötas haiglaapteekides 70 proviisorit, 35 farmatseuti ning 35 muud töötajat. Keskmise suurusega haiglaapteegis töötab kuni 5 inimest, vaid suurimates haiglaapteekides töötab rohkem kui 5 inimest (joonis 25).

Joonis 25. Haiglaapteekide jaotus töötajate arvu alusel 2011

6. KOKKUVÕTE

2012. aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis kehtiva tegevusloaga apteekede koos haruapteekidega 498, neist 469 üldapteeki, 24 haiglaapteeki ja 5 veterinaarapteeki.

Apteekide kogukäive 2011. aastal oli 313,1 miljonit eurot, millest üldapteekide kogukäive oli 240,7 miljonit eurot, haiglaapteekide kogukäive 71,6 miljonit eurot ning veterinaarapteekide kogukäive 0,9 miljonit eurot. Võrreldes 2010. aastaga suurenes apteekide kogukäive 5,5%. Haiglaapteekide kogukäive suurenes 18%, üldapteekide kogukäive suurenes 2,5% ning veterinaarapteekide kogukäive vähenes 21%. Kõikide apteekide ravimite käive oli kokku 240 miljonit eurot, mis moodustas kogukäibest 77%. Üldapteekide kogukäibest moodustas ravimite käive 79%, haiglaapteekides 70% ning veterinaarapteekides 44%.

Keskmine käive ühes üldapteegis (põhiapteek koos struktuuriüksustega) oli 0,8 miljonit eurot. 10% üldapteekidest ehk 30 suurimat üldapteeki moodustasid oma käibega 1/3 kogu turust. Veterinaarapteegid olid suhteliselt väikese aastakäibega, vahemikus 0,03–0,4 miljonit eurot. Veterinaarapteekide keskmine aastakäive 2011. aastal oli 0,15 miljonit eurot, jäädes 2006. aasta tasemele. Haiglaapteegid olid käibe poolest väga erinevad: 15 haiglaapteegi aastakäive jäi alla 1 miljoni euro, keskmise suurusega haiglaapteeki oli 4 ning 4 suurima käibega haiglaapteeki andsid 79% haiglaapteekide käibest.

Võrreldes üld- ja haiglaapteekide käibeid aastatel 2006–2008, on kõikjal näha kasvutendentsi. 2009. ja 2010. aasta käibed jäävad enam-vähem 2008. aasta tasemele. 2011. aastal suurenes märgatavalt haiglaapteekide käive. Ravimite käibe sesoonne iseloom ilmneb nii üldapteekide kui haiglaapteekide kvartaalses käibes, haiglaapteekide korral avaldub sesoonsus ka muude kaupade käibes.

Igakused kulutused ravimitele ühe elaniku kohta suurenesid 2008. aastani, aastatel 2008–2009 jäid kulutused samale tasemele, aastatel 2010–2011 vähenesid kulutused retseptiravimitele. Iga Eesti elanik ise kulutas 2011. aastal ravimitele ühes kuus keskmiselt 5,98 eurot, aasta jooksul 71,75 eurot. Summaarsed kulutused ravimitele (nii elanike otsesed kulutused kui ka haigekassa kulutused) ühe elaniku kohta aastas olid 179 eurot. Seega on kogu ravimitele tehtavatest kulutustest otseselt patsiendi enda kanda 40%.

2011. aastal oli Eestis keskmiselt 1 üldapteek või üldapteegi haruapteek 2810 inimese kohta.

Apteekides töötas 2011. aasta lõpus 836 proviisorit, 618 farmatseuti, 9 veterinaararsti ja 416 muud töötajat.